Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

บทความวิชาการ

LIGHTING; DESIGN AND UNDERSTANDING IN THE CREATION OF THAI DANCE: CHATRI SRI AYOTHAYA

การออกแบบแสงเพื่อสื่อความหมายในงานนาฏยสร้างสรรค์ ชาตรีศรีอโยธยา

WARATTAYA FASARN (วรัตตยา ฟ้าสาร)*
SAKCHAI IAMKRASIN (ศักดิ์ชัย เอี่ยมกระสินธุ์)**

วันที่รับบทความ 14 พฤษภาคม 2568
วันที่แก้ไขบทความ 30 ตุลาคม 2568
วันที่ตอบรับบทความ 12 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการออกแบบแสง–ไฟในงานละครตะวันตกและนำมาปรับใช้ในการออกแบบแสงเพื่อสื่อความหมายในงานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา เพื่อให้การแสดงชุดนี้มีหลักการออกแบบแสงที่ถูกต้องและมีความหมายมากยิ่งขึ้น โดยในการออกแบบได้ยึดหลักจากการออกแบบแสง–ไฟในงานละครตะวันตก โดยได้ศึกษาจากเอกสาร บทความวิจัย ตลอดจนถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า การออกแบบแสง–ไฟในงานนั้นมีจุดประสงค์คือเพื่อให้ผู้ชมสามารถมองเห็นการแสดงที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน รวมถึงเพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมและเข้าใจความหมายของการแสดงชุดนั้น ๆ มากขึ้นอีกด้วย โดยอาศัยการใช้องค์ความรู้ทางด้านทัศนศิลป์มาเป็นองค์ความรู้พื้นฐานใช้ในงานการออกแบบแสง–ไฟ เพื่อทำให้การออกแบบสมบูรณ์มากขึ้น และผลจากการศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาพบว่า หลักการออกแบบแสงตามหลักละครตะวันตกและความรู้ทางทางด้านทัศนศิลป์สามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการออกแบบแสงเพื่อสื่อความหมายในงานนาฏศิลป์ไทย ในกรณีศึกษา งานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา และพบว่า แสงมีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้การถ่ายทอดเรื่องราวของการแสดงดังกล่าวให้เกิดการสื่อสารความหมายได้อย่างถูกต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ตลอดจนถึงผู้ชมเข้าใจเรื่องราวที่นำเสนอ ซึ่งการออกแบบแสงตามหลักการดังกล่าวมีส่วนช่วยทำให้เรื่องราวของการแสดงชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การออกแบบแสง / นาฏยสร้างสรรค์

---

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเสวนสุนันทา, E-mail: s63126613035@ssru.ac.th
Student, Bachelor of Fine and Applied Arts, Performing Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

** อาจารย์, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเสวนสุนันทา
Lecturer, Thai Dance Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

Abstract

This academic article's objective is to study information on lighting design from Western theater and apply them for demonstrating accurate and meaningful message through the creative dance called "Chatri Sri Ayothaya". This lighting design is based on the principles of lighting design from Western theater, which is analyzed through documents, research articles as well as various related media sources. The result was found that lighting design aimed to capture the audience's attention and understanding in performance for both Western theater and Thai dance works by applying knowledge in visual arts to compose the excellent lighting design.

From this study, researcher has implemented the principles of Western theater lighting design and visual arts knowledge for Chatri Sri Ayothaya performance which has provided the foundations of harmonize and appropriate lighting design. Moreover, they were able to convey the accurate performance meaning as the creator' s requirements and be more helpful for the audience understand in the live performance.

Keywords: Lighting Design / The creation of Thai contemporary dance

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

บทนำ

รูปแบบการจัดแสงบนเวทีได้เริ่มเป็นที่รู้จักกันในช่วงต้นของโรงละครกรีก ยุคสมัยดังกล่าวมีการใช้แสงจากธรรมชาติช่วยในการแสดงเพื่อให้มีแสงสว่างบนเวที และเมื่อโรงละครได้มีการพัฒนาย้ายเข้าไปอยู่ในตัวอาคาร แสงประดิษฐ์จากมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีเทคโนโลยีก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ต่อมาแสง – ไฟในงานละครมีวิวัฒนาการครั้งยิ่งใหญ่ในสมัยของพระเจ้าชาร์ลที่ 2 ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการละครของประเทศอิตาลี อีกทั้งได้เริ่มมีการสร้างโรงละครแห่งใหม่ในอังกฤษที่มีขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดการจัดแสงที่หลากหลายและสมจริง งานแสง – ไฟจึงเกิดความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดทำให้มีบทบาทสำคัญในแวดวงของการแสดงนับแต่นั้นเป็นต้นมา ชุติมา มณีวัฒนา (2558) กล่าวถึงศิลปะการสร้างภาพให้ปรากฏบนเวทีและการออกแบบเพื่อการแสดงว่า คือ การจัดวางการเคลื่อนไหว รวมถึงการใช้พื้นที่บนเวทีของนักแสดง และการออกแบบฉาก แสง สี เครื่องแต่งกาย และแต่งหน้า เพื่อเป็นส่วนประกอบสำคัญในการนำเสนอละคร อันจะทำให้ละครมีความสมบูรณ์ สวยงาม อีกทั้งยังสื่อความหมายและอารมณ์ของการแสดงเพิ่มมากขึ้น คล้ายกับเป็นการวาดภาพของจิตรกร แต่แทนที่จะวาดลงผ้าใบ ผู้กำกับการแสดงกลับวาดภาพเหล่านั้นที่เป็น 3 มิติ ลงในเวทีการแสดงของเขาแทน โดยการใช้นักแสดง ฉาก แสง สี เสื้อผ้า การแต่งหน้า ทั้งหมดนี้ทำหน้าที่เป็นวัตถุที่ปรากฏในภาพ โดยใช้เทคนิคในการลากเส้น ให้สีสัน แรงเงา เว้นช่องว่าง ฯลฯ ไม่ต่างจากเทคนิคของการวาดภาพในงานทัศนศิลป์แต่อย่างใด

การออกแบบแสงในการแสดงนาฏศิลป์ของไทยมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกันกับการออกแบบแสงในงานละคร จึงได้มีการนำเทคนิคและรูปแบบการจัดแสงอย่างทางละครตะวันตกเข้ามาช่วยเพื่อให้การแสดงนั้น ๆ ได้อรรถรสที่ดีขึ้น รวมถึงยังช่วยดึงดูดผู้ชมให้เข้าถึงบรรยากาศ อารมณ์ของตัวละครที่ปรากฏในฉากด้วย โดยในการแสดงนาฏศิลป์ได้มีการนำเทคนิคและการออกแบบไฟตามลักษณะของละครตะวันตกแต่ละเทคนิคเข้ามาช่วยในการแสดง อาทิ การใช้ไฟ Followspot เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวละครนั้น ๆ รวมถึงเป็นการสร้างจุดนำสายตาให้แก่ผู้ชม เป็นต้น

ผู้ศึกษามีความสนใจในการนำรูปแบบการจัดแสงบนเวทีตามลักษณะของการละครตะวันตกมาต่อยอดในงานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา เพื่อพัฒนางานการแสดงดังกล่าวให้เกิดการสื่อความหมายในแต่ละช่วงการแสดงให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งต้องการให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงบรรยากาศในการแสดงและยังช่วยพัฒนาการแสดงให้มีความสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการออกแบบแสงในงานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา ให้สื่อความหมายได้ชัดเจนโดยใช้หลักการออกแบบแสงอย่างละครตะวันตก

ทบทวนวรรณกรรม

ในงานนาฏศิลป์มีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะทำให้งานศิลปะชิ้นนั้น ๆ เกิดความสวยงามสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์ในการแสดง (หากมี) และฉาก รวมถึงเรื่องของแสงที่จะใช้ในงานแสดงถือเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบหลักสำคัญเป็นอย่างมากในงานนาฏศิลป์ โดยนอกจากแสงจะช่วยทำให้ผู้ชมมองเห็นงานแสดงและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏบนเวทีแล้ว แสงยังช่วยเรื่องการถ่ายทอดบรรยากาศในแต่ละฉาก ทั้งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ของผู้แสดง

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

อีกด้วย ในปัจจุบันการออกแบบแสงโดยใช้หลักแนวคิดทางละครตะวันตก ยังไม่ได้รับความนิยมมากนักในทางนาฏศิลป์ไทย ทั้งในด้านการสื่อความหมาย ตลอดนัยยะต่าง ๆ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในแวดวงของนาฏศิลป์ไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกแบบแสงและเทคนิคต่าง ๆ ของการออกแบบแสงในงานนาฏศิลป์ อีกทั้งยังจะทำให้งานมีความสมบูรณ์ ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

องค์ประกอบทัศนศิลป์ในงานนาฏศิลป์

องค์ประกอบทัศนศิลป์เป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการทำงานหรือสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมถึงในงานแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทย ความงามทางทัศนศิลป์นั้นล้วนปรากฏอยู่ในหลายองค์ประกอบ เช่น สีสันเครื่องแต่งกาย การออกแบบฉาก อีกทั้งการจัดแสง – ไฟบนเวที องค์ประกอบทัศนศิลป์ประกอบไปด้วย จุด เส้น น้ำหนัก พื้นผิว รูปร่างและรูปทรง รูปเรขาคณิต รูปอินทรีย์ รูปอิสระ ที่ว่าง สี และจังหวะลีลา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มุ่งเน้นศึกษาเรื่องของสีและค่าน้ำหนักของแสงโดยเฉพาะ ซึ่งในทางนาฏศิลป์องค์ประกอบที่สำคัญในการออกแบบแสง – ไฟนั้น ได้แก่

1. สี

คือ ลักษณะของแสงที่ปรากฏแก่สายตาให้คนเห็น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการทำงานศิลปะ สีจะช่วยให้เกิดความน่าสนใจและมีชีวิตชีวาแก่ผู้ที่ได้พบเห็น อีกทั้งยังให้ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ด้วยสีจึงมีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์เราเป็นอันมาก

2. น้ำหนัก

เป็นองค์ประกอบของศิลป์ที่อยู่คู่กับแสง เมื่อส่องกระทบกับวัตถุจะทำให้เกิดเงา ความเข้มของเงาจะขึ้นอยู่กับ ความเข้มของแสง ในที่ที่มีแสง สว่างมาก เงาจะเข้มขึ้น และในที่ ที่มีแสงสว่างน้อย เงาจะไม่ชัดเจน

การออกแบบแสงในงานละคร

ในงานละครนั้น แสง นอกจากจะให้ความสว่างแก่ผู้ชมที่รับชมแล้ว แสงยังช่วยบ่งบอกถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดง ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ของนักแสดง บรรยากาศของฉาก และยังเป็นสิ่งที่สามารถดึงจุดความสนใจของผู้ชมให้เห็นถึงความต้องการของผู้จัดละครในแต่ละฉากอีกด้วย

ในการออกแบบแสงมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงและต้องศึกษาอย่างละเอียด ดังนี้

1. ตำแหน่งบนเวทีการแสดง ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงตำแหน่งของนักแสดงบนเวทีเนื่องจากการแสดงในแต่ละเรื่องนั้นมักจะมีการเคลื่อนย้ายตำแหน่งของนักแสดงไปยังพื้นที่ต่าง ๆ บนเวทีอยู่เสมอ จึงควรศึกษาอย่างละเอียดเพื่อให้เอื้อต่อการใช้แสงบนเวทีและค่าความสว่างในแต่ละตำแหน่งได้อย่างทั่วถึงและไม่ทำให้ตัวของนักแสดงตกไฟ

2. บรรยากาศในการแสดง การแสดงในแต่ละเรื่องแสงเป็นอีกสิ่งสำคัญที่จะทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์ สวยงามมากขึ้นและยังช่วยเพิ่มอรรถรสให้กับผู้ชมให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก และบรรยากาศในฉากนั้น

3. แสงในการละครตะวันตกมีหน้าที่สร้างอารมณ์ให้กับละคร นักแสดง รวมทั้งยังช่วยสร้างสัญญะ (สัญลักษณ์) ในการละครอีกด้วย

การออกแบบแสงงานนาฏศิลป์ในปัจจุบัน

การแสดงแสงและเสียงในประเทศไทยมีจุดกำเนิดจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2519 จัดขึ้นโดยกรมศิลปากรร่วมกับกองทัพเรือ ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 กรมศิลปากรได้จัดการแสดงขึ้นอีกครั้งในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก จนในปี พ.ศ. 2523 ได้จัดการแสดงชุดสะพานแม่น้ำสองแควขึ้น ซึ่งได้เล็งเห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของทางรถไฟ รวมอีกทั้งเส้นทางนี้เป็นเส้นทางสายประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้จัดการแสดงแสงและเสียงขึ้นมา จนประสบความสำเร็จและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ในการแสดงครั้งนี้ยังคงเป็นการแสดงแสงและเสียงแบบมาตรฐาน ไม่มีการแสดงนาฏกรรมประกอบ จนกระทั่งได้มีการจัดแสดงชุด รุ่งอรุณแห่งความสุข ขึ้น จึงทำให้เกิดการแสดงที่เรียกว่าการแสดงแสงเสียงประกอบภาพจินตภาพ และมีการพัฒนาเกิดขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2533 ในการแสดงชุดวิมานยนาฏการ และมีการแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันการออกแบบแสงในงานนาฏศิลป์มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงและศึกษาอย่างละเอียด ดังนี้

1. ตำแหน่งของนักแสดงและไฟ ศึกษาเพื่อให้ผู้ชมมองเห็นนักแสดงบนเวทีได้อย่างครบถ้วนและตัวนักแสดงไม่ตกไฟ

2. บรรยากาศของการแสดง ศึกษาเพื่อให้ผู้ชมได้รับอรรถรสที่เข้าใจถึงบรรยากาศในการแสดงชุดนั้น

3. สีไฟที่ใช้ในการแสดง ศึกษาเพื่อให้สิ่งที่ต้องการนำเสนอบนเวทีการแสดงไม่ผิดเพี้ยนไปจากการมองเห็นด้วยแสงธรรมชาติ เช่น สีของชุดที่สวมใส่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการออกแสงในงานละครและงานนาฏศิลป์มีองค์ประกอบในการออกแบบไม่ต่างกันมากนัก เนื่องจากความต้องการของงานทั้งสองประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน จึงสามารถนำหลักการและเทคนิคบางอย่างมาใช้ร่วมกันได้ ซึ่งจะมีในบางส่วนที่แตกต่างกันไป ตามที่ได้ศึกษาไว้ข้างต้น

หลักการออกแบบแสงงานนาฏศิลป์ในปัจจุบัน

งานนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบันมีการนำทฤษฎีเรื่องแสงและไฟเข้ามาช่วยในงาน เพื่อให้งานชิ้นนั้น ๆ มีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษางานนาฏศิลป์จากสื่อวิดีโอเพื่อวิเคราะห์และสังเกตหลักการออกแบบแสงในงานนาฏศิลป์ไทย โดยผู้ศึกษาได้คัดเลือกสื่อวิดีโอจากสถาบันการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ที่มีการยอมรับในระดับประเทศโดยได้เลือกศึกษาจากสื่อวิดีโอในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย 4 ภาค ประจำปี 2566 ดังนี้

1. การแสดงชุด ล่องวารีวิถีแม่ระมิงค์ ของวิทยาลัยนาฏศิลปเชียงใหม่

ในงานชิ้นนี้มีการใช้แสงเพื่อช่วยเล่าถึงบรรยากาศในการแสดงและมีการใช้ไฟฟอลโลว์ช่วยเพื่อดึงดูดความสนใจในสิ่งสำคัญของการแสดง แต่ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าการใช้ไฟฟอลโลว์ในงานชิ้นนี้นั้นยังไม่เกิดความสมดุลเนื่องจากมีการใช้ไฟฟอลโลว์ที่ยังไม่ช่วยให้ผู้ชมเล็งเห็นถึงสิ่งสำคัญในการแสดง

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

2. การแสดงชุด นวลอนงค์วงศ์ลงกา ของวิทยาลัยนาฏศิลปศาลายา

มีการใช้แสงน้อยมากในช่วงแรกของการแสดงเพื่ออาจจะต้องการสื่อให้เห็นถึงเงาของการแสดง และมีการใช้ไฟฟอลโลว์ในการแสดงเพื่อให้ความสำคัญกับตัวละครในฉากนั้น ๆ ในการแสดงชุดนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แสงไฟเคลียร์ตลอดทั้งเวที

3. การแสดงชุด เจ้าพระยานที ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

มีการใช้แสงไฟที่หลากหลายในการเล่าเรื่องในการแสดงและมีการใช้ไฟฟอลโลว์ในช่วงแรกเพื่อทำให้ตัวละครโดดเด่นขึ้นมา ตลอดทั้งการแสดงจะไม่ค่อยพบการใช้ไฟเคลียร์มากนัก จึงทำให้นักแสดงตกไฟบ้างในบางช่วง

จากการศึกษาจากสื่อวิดีโอทั้ง 3 คลิปการแสดงนั้น สังเกตเห็นได้ว่าในงานนาฏศิลป์ไทยมักจะออกแบบแสงเพื่อต้องการสื่อให้เห็นถึงบรรยากาศของการแสดงมากกว่า และการนำไฟฟอลโลว์มาใช้ในงานนาฏศิลป์ไทยเพื่อต้องการที่จะดึงความสำคัญของตัวละครในแต่ละฉากให้ผู้ชมได้เห็น ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวทางการออกแบบแสงจากสื่อวิดีโอมาปรับใช้และพัฒนาให้การแสดงสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา มีความโดดเด่นในตัวละครตัวเอก รวมถึงการออกแบบแสงเพื่อให้บรรยากาศของแต่ละช่วงเป็นไปตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ และผู้ศึกษาได้นำข้อบกพร่องในการออกแบบแสงในงานนาฏศิลป์ทั้ง 3 คลิปการแสดง มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้การแสดงของผู้สร้างสรรค์มีความสมบูรณ์และชัดเจน

กระบวนการออกแบบแสงในงานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา

ในงานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา ผู้เขียนได้นำทฤษฎีการออกแบบแสงในงานละครตะวันตกมาปรับใช้ในงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนางานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา ในงานนาฏศิลป์ไทยให้มีความหมายชัดเจนและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งในการแสดงได้กล่าวถึง ลักษณะบุคลิกและหน้าที่ของผู้ชายในสมัยอยุธยา โดยมีตัวเอกทั้งหมด 5 ตัว และมีตัวรองทั้งหมด 8 ตัว เป็นตัวเล่าเรื่องในการแสดงในแต่ละช่วงการแสดง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 อโยธยาพิจักษณ์ กล่าวถึง ลักษณะของผู้ชายในสมัยอยุธยา

ช่วงที่ 2 เบญจมลักษณ์ชาตรี กล่าวถึง ลักษณะหน้าที่ของผู้ชายในแต่ละบทบาท

ช่วงที่ 3 ชาตรีศรีอโยธยา กล่าวถึง ภาพรวมทั้งหมดของผู้ชายในสมัยอยุธยา

การแสดงชุด ชาตรีศรีอโยธยา เล่าถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ชายในสมัยอยุธยา โดยเป็นการแสดงที่รำตีบทเป็นส่วนใหญ่ ในการแสดงมีการออกแบบแสง ปรากฏดังนี้

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

ตารางที่ 1 การออกแบบคิวไฟในงานนาฏยสร้างสรรค์ชุด ชาตรีศรีอโยธยา
ที่มา: ผู้ศึกษา

คิวที่	ภาพที่ปรากฏบนเวที	การออกแบบแสง	ความหมาย / การใช้แสง
1.	นักแสดงหลัก 5 คน ตั้งแถวเป็นกลุ่มกลางเวที นักแสดงรอง 8 คนตั้งแถวเป็นกรอบนอก	ใช้แสงสีส้มเหลืองบนเวที ใช้ไฟสปอร์ตสีขาวสาดไปยังนักแสดงเอก 5 คน	แสดงให้เห็นความสำคัญของนักแสดงตัวเอก
2.	นักแสดงหลักและนักแสดงรองแปรแถวกระจายทั่วเวที	เฟดไฟบนเวทีลง จากนั้นเฟดไฟขึ้นมาเป็นไฟเคลียร์ทั่วเวที	แสดงให้เห็นองค์ประกอบทั้งหมดบนเวที
3.	นักแสดงตั้งคอมโพสเป็นพระพุทธรูป มุมซ้ายเวที	เปิดไฟคลียร์ทั้งเวทีและเพิ่มแสงไฟสีเหลืองแผงด้านซ้ายบนเวทีส่องลงมายังบริเวณบล็อกพระพุทธรูป	เพื่อให้นักแสดงและผู้ชมเข้าถึงบริบทของฉากมากยิ่งขึ้น
4.	นักแสดงตัวรองย้ายแถวมาทางด้านมุมขวาล่างของเวที นักแสดงตัวเอกอยู่ทางด้านบนมุมซ้ายเวที	ไฟเคลียร์ทั้งเวที	แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบบนเวทีทั้งหมด
5.	นักแสดงตัวเอกออกทางมุมขวาล่างของเวที นักแสดงตัวรองกระจายแถวบนเวที	ไฟเคลียร์ เพิ่มไฟท็อปสีน้ำเงินเข้ามาให้นักแสดงตัวเอก	แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้งหมดและไฟสีน้ำเงินทำให้ตัวเอกมีอำนาจมากยิ่งขึ้น
6.	นักแสดงตัวเอกออกทางมุมขวาล่างเวที นักแสดงตัวรองกระจายแถวบนเวที	ไฟเคลียร์	แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบบนเวที
7.	นักแสดงตัวเอกออกทางมุมซ้ายล่างเวที นักแสดงตัวรองผู้หญิงตั้งคอมโพสด้านหลังเวที และนักแสดงผู้ชายกระจายแถวมุมซ้ายล่างเวที	ไฟเคลียร์ เพิ่มไฟสีแดงเข้ามา	ช่วยให้ผู้ชมและนักแสดงเข้าถึงอารมณ์ความฮึกเหิมหนักแน่นในการแสดงช่วงนั้น
8.	นักแสดงตัวเอกออกทางมุมขวาล่างเวที นักแสดงตัวรองกระจายแถวมุมขวาล่าง	ไฟเคลียร์ เพิ่มไฟสีน้ำเงินเข้ามา	สื่อถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ สีน้ำเงินแสดงถึงพระมหากษัตริย์

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

คิวที่	ภาพที่ปรากฏบนเวที	การออกแบบแสง	ความหมาย / การใช้แสง
9.	นักแสดงทุกคนออกมาบนเวที	ไฟเคลียร์	แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้งหมดบนเวที
10.	นักแสดงตัวเอกเดินสวนลงหลังกับนักแสดงตัวรอง	ไฟสปอร์ตสีขาวด้านขวาสาดไปยังตัวเอกทั้ง 5 คน	แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวละคร

ภาพตัวอย่างการออกแบบแสง

ภาพที่ 1 ใช้ไฟเคลียร์และเพิ่มแสงสีน้ำเงินเข้ามา สื่อถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะสีน้ำเงินแสดงถึงพระมหากษัตริย์
ที่มา: ผู้ศึกษา

ภาพที่ 2 การใช้ไฟสว่าง (ไฟเคลียร์) ทั้งเวทีและเพิ่มแสงสีเหลืองแผงด้านซ้ายบนเวทีส่องลงมายังบริเวณบล็อกคอมโพสพระพุทธรูป เพื่อให้นักแสดงและผู้ชมเข้าถึงบริบทของฉากมากยิ่งขึ้น
ที่มา: ผู้ศึกษา

Journal of Suan Sunandha Arts and Culture
วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2568

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักการออกแบบแสงและไฟในงานละครตะวันตก ผู้ศึกษาพบว่า แสงและไฟในงานละครตะวันตกนั้น มีการออกแบบเพื่อช่วยให้แสงสว่างแก่ผู้ชม รวมถึงบ่งบอกถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของการแสดง เช่น อารมณ์ของเรื่องราว บรรยากาศของการแสดง เป็นต้น เช่นเดียวกับการออกแบบแสงและไฟในงานนาฏศิลป์ไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ในงานนาฏศิลป์ได้ในหลายประเด็น เช่น การใช้แสงและไฟเพื่อบ่งบอกถึงบรรยากาศของการแสดง ใช้แสงและไฟเพื่อสร้างจุดสำคัญของการแสดง ผู้ศึกษาจึงได้นำหลักการออกแบบแสงและไฟในงานละครตะวันตก มาปรับใช้ในการแสดงนาฏยสร้างสรรค์ ชุด ชาตรีศรีอโยธยา เพื่อสื่อความหมายของการแสดงให้ชัดเจนมากขึ้น โดยได้นำหลักการที่สำคัญมาปรับใช้ เช่น การใช้ไฟสปอร์ตสีน้ำเงิน บ่งบอกถึงความมีอำนาจ การใช้ไฟเคลียร์สื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้งหมดบนเวที รวมถึงการเลือกใช้สีของไฟ เพื่อแสดงถึงนัยยะของฉากนั้น ๆ เป็นต้น ผู้ศึกษาได้ยึดหลักการออกแบบแสงและไฟในงานละครตะวันตกมาปรับใช้ในการแสดงชุดนี้ ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์ ง่ายต่อการรับชมในแต่ละช่วงของการแสดงและยังสื่อให้เห็นถึงความหมายของการออกแบบแสง อย่างไรก็ตามการนำหลักการออกแบบแสงในละครตะวันตกมาปรับใช้ในงานนาฏยสร้างสรรค์ ผู้ออกแบบควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในงานนาฏศิลป์ เช่น พื้นที่ของนักแสดงบนเวที สีของเครื่องแต่งกาย บรรยากาศระหว่างการแสดง เป็นต้น องค์ประกอบที่ได้กล่าวมานี้ถือเป็นสิ่งสำคัญซึ่งทำให้ภาพรวมของการแสดงมีความสมบูรณ์ เข้าใจง่ายมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ชุติมา มณีวัฒนา. สื่อการสอน รายวิชา PER2111 การแสดง 2 (2558), สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2567, จาก elfar.ssru.ac.th /chutima_ma/pluginfile.php/43/block_html/content/หลักการแสดง–ยาว.pdf.